aktar qawwi minnhom u huma ftit għandhom speranza li jirreżistu. Bernard Dopuo baqa' jissemma għax miet jiġġieled għal pajjiżu u biex il-mara u wliedu ma jaqgħux f'idejn il-għadu, bniedem wieħed kontra għadd kbir ta' Torok li kienu diġà qerdu u farrku kull xkiel ta' reżistenza! Biex jagħmlu ġid lil pajjiżhom, kienu saħansitra minn jeddhom imorru fil-jasar u jesponu rwieħhom għall-periklu tal-mewt.

Ħaġa li tassew jistħoqqilha ammirazzjoni hija, f'dawn ir-rakkonti ta' Dun Alwiġ, l-idea ta' l-imħabba fl-ambjent tal-familja! Imħabba tal-ġenituri għall-ulied, imħabba tat-tfal għall-ġenituri tagħhom, imħabba tal-għarjjes bejniethom, imħabba bejn l-aħwa. Dejjem, iżda, hija mħabba safja, li għandha l-għeruq tagħha fi qlub imdawla bid-dawl tar-Reliġjon tagħna. Lina ta' "Bernard Dopuo" dejjem lesta biex turi mħabbitha lejn missierha; Isolda, bint familja nobbli, issir serva biex tgħin lil ommha u 'l missierha fil-bżonn; Imperja u Ċikku f'"Fernandu Montagnes" huma t-tip ta' l-imħabba bejn l-aħwa fl-aqwa tagħha; Marija ta' "Nikol Għabdul" mġiegħla tmur għall-gwerra mill-imħabba li kellha għal ħuha.

Mons. Vella jpoġġi fi kruha partikulari ċerti difetti li spiss niltaqgħu magħhom fost il-bnedmin, dak iż-żmien bħal-lum, u dan bl-iskop li jġegħlna nistmerruhom u naħarbuhom. Hekk insibu l-kumpannija ħażina b'dak li ġġib magħha f'"Bint il-Ħakem": mal-ħażin issir ħażin; l-ispirtu ta' vendetta fl-Ammirall Dragut ta' "Bernard Dopuo" u f'oħrajn li diġà semmejna; is-suppervja, il-mibegħda u l-qalb li ma taħfirx fil-Kuntessa Alagona ta' "Isolda"; il-malizzja tal-bniedem f'Alì Hassan ta' "Fernandu Montagnes".

Mill-banda l-oħra, Dun Alwiġ ipoġġi f'dawl ta' sbuħija li ma bħalu ċerti karatteristiċi u virtujiet li jinnobilitaw 'l bniedem, u dan biex iġagħlna nfittxuhom. Hekk, mhux biss l-imħabba bejn il-membri diversi tal-familja, kif diġà rajna, imma wkoll il-vera mħabba fost il-ħbieb, bħal dik bejn Fernandu Montagnes u Ċikku Demanuele; l-ispirtu li nitolbu għal min jagħmlilna d-deni, bħalma kienu jagħmlu Lisa ta' "Bint il-Ħakem" u Isolda; il-maħfra tal-għedewwa, bħalma wriet Imperja f'"Fernandu Montagnes", Ħalif u Mariah f'"Nikol Għabdul"; l-edukazzjoni tajba tat-tfal, bħal dik li tidher fl-ewwel pagni ta' "Fernandu Montagnes" u fit-trobbija ta' Nikol Għabdul: il-qawwa tat-talb u l-fiduċja fl-istess talb, kif jidhru f'dawn l-aħħar żewġ kotba u f'"Bint il-Ħakem".

F'dawn il-kotba Mons. Vella jagħtina tagħrif storiku fuq il-gżira t'Għawdex ta' importanza mill-akbar. Kif kienet il-gżira tagħna fi żmien l-Għarab jidher ċar f'"Nikol Għabdul": dan il-ktieb iservi ħafna biex inneħħu xi preġudizzji u ideat ħżiena li jista' jkollna fuq l-Għarab li, tneħħi dik li hi Reliġjon, sebbħu sewwa lil pajjiżna u għamlu ħafna ġid fil-gżejjer tagħna. Kif kien imbagħad l-istess Għawdex fiż-żmenijiet ta' wara, jiġifieri fi żmien l-Ispanjoli u l-Kavalieri ta' San Ġwann, insibuh fir-rakkonti l-oħra. Għandna tagħrif storiku sewwa fuq ċerti lokalitajiet tal-gżira, bħalma huma l-Kastell, ir-Rabat, ir-Ramla u xi nħawi oħra.

L-istil ta' dawn il-kotba mhux talli ma jgħajjikx, imma jgħinek ħafna biex tidħol fl-ispirtu ta' l-istorja u fil-moħħ ta' l-awtur: stil mingħajr diffikultajiet u komplikazzjonijiet fit-tifsir tal-ħsieb u fil-bini tas-sentenzi u tal-paragrafi. Ċerti xeni, speċjalment dawk li juru l-għaqda wara l-firda, wara t-telfa tal-persuna u l-jasar, huma tassew kommoventi u jimlewk bil-ferħ inti u taqrahom. Ta' interess kbir u ta' tant ħtieġa, ukoll għal dik li hi esperjenza u tagħlim tal-ħajja, huma ċerti osservazzjonijiet u ċerti massimi li Dun Alwiġ jagħtina 'l hawn u 'l hinn, bħal, ngħidu aħna, dik li nsibu f'dawn il-kelmiet ta' hawn taħt u li jgħoddu għal kull bniedem, hu min hu, li jokkupa xi post ta' awtorità:

> "Meta tkun tiflaħ wisq, ma tridx terfa' rasek iżżejjed u tgħakkes lil ta' taħtek, għaliex jiġi żmien li tkun bżonnhom, u ssibhom għedewwa tiegħek" (f'"Nikol Għabdul").

KRONAKA TAL-GĦAQDA

Nhar il-Ħadd, il-31 ta' Marzu, fid-9.30 a.m., fl-Oratorju ta' San Ġwann saret Quddiesa għal ruħ erbgħa mill-Membri Akkademiċi tal-Għaqda li mietu dan l-aħħar, li huma: ir-Rev. Patri Professur Anastasju Cuschieri, O.C., Ph.D., S.Th.D., li kien President Onorarju tal-Għaqda, Dr. R. Briffa, B.Sc., M.D., u s-Sinjuri Rogantin Cachia, Membru fl-ewwel Kumitat tal-Għaqda, u Ġużè Porsella Flores, li kien wieħed mill-Membri ewlenin u għal xi żmien Teżorier tal-Għaqda.